

p. Pavle Jakob, pesnik, župnik v župniji Marijinega oznanjenja

Skušam ubesediti
religiozno sled,
ki je v nas

»Bralce moje meditacije nagovarjajo, prepričan sem, da ne zaradi dovršenosti, ampak zaradi preprostosti. Spodbujajo jih k pomisli ali celo k potrebi, da bi lahko kaj podobnega napisali sami in – tudi to se dogaja – kaj dopisali. V njih se srečam z njimi, jim pokažem, da jim zaupam in jih sprejemam,« pravi v pogovoru pater Pavle Jakob, župnik pri Marijinem oznanjenju na Tromostovju v Ljubljani. Nedavno je ob šestdesetletnici izdal četrto knjižico pesniških meditacij *Potapljanja*. Naj naštejemo ostale tri: *Zlati prah tlečega upanja* (1998), *Kamni bivanja* (2003) in *Ostajam pri tebi* (2011). V zadnji zbirki po besedah pater Edvarda Kovača vrača poezijo k njenim začetkom, k spoju poetičnega z religioznim. Pavle Jakob je prepričan, da prisodobne v poeziji sežejo miselno tudi tja, kjer teološka pojmovna govorica odpove. Spregovoril je tudi o obdobju previdnosti v Cerkvi na Slovenskem, ki gre na račun Svetega Duha, živosti, saj katarze in umiritve še ni za nami. Glede sprave pravi, da mora Cerkev pohiteti in prehiteti z odpuščanjem. »Če družba ni sposobna uresničevati temeljnih človeških, etičnih načel, potem bodimo mi Antigona.«

Koliko časa imava za pogovor?
Dovolj si ga bova vzela.

Sedaj imam čas! pravite v zadnji pesmi zbirke Potapljanja.

No, vidite. Ljudi delim na tiste, ki imamo čas, in tiste, ki se jim nenehno mudi, vedno nekaj lovijo za rep, nikoli nimajo dovolj časa ali pa so vseskozi v strahu, da lahko kaj izgubijo. Zavestno marsikaj izpuščam, da pridobim čas. V življenju pravzaprav potrebujemo zelo malo, a kar zares potrebujemo, je kakovost, stvari ni treba množiti.

To spoznanje pride sčasoma?
Kar nekaj časa mora preteči, da imaš lahko čas.

Okroglo obletnico ste praznovali v Frančiškovi dvorani s predstavitvijo zadnje zbirke meditacij, v tišini, zbravnosti in hkrati veselo, celo množično ...

Res je bilo oboje: tišina in veselost. Ne nazadnje je človek v sebi vedno sam, kvečjemu s svojim Bogom. Ko nekaj praznuješ ali se z nečim soočiš, se ob tem zamisliš in vprašaš, kaj si naredil v življenju. Kje sem? Kako sem z nekom, denimo z Bogom ali ljudmi? Moraš v samoto – ne v osamo –, da vzpostaviš koordinatni sistem. Ko se umestiš, identificiraš, ni težko biti z Bogom in ljudmi. Samota je potrebna, da si sposoben občestvenosti.

Vsak pesnik začenja iz domačega kraja. Kakšen je bil vaš?

Skorajda še otrok sem odšel od doma. Kar ostane iz otroštva, je običajno idila, pri meni je zaradi zgodnjega slovesa od domačih najbrž toliko večja. Naša do-

mačija stoji v značilnem slovenskem kraju s cerkvico na hribu, spodaj so polja, travniki, gozdovi ... Pristno družinsko, kmečko življenje v stiku z naravo, zdravo, polno. Tej samozadostnosti ni nič manjkalo. Ko sem se dotaknil mestnega betona v Ljubljani, sem boleče doživel izgubo, iztrganost iz primarnega okolja.

Izkustva doživljanja narave, doma, družine, sprejetosti, varnosti življenja, vse precej arhaično, nosiš v sebi ne glede na to, kaj počneš in kam greš. V sebi jih ohranjaš in varuješ kot biser. Tudi pri pisanju pesmi oziroma meditacij je vedno tako ali drugače navzoče podoživljanje teh spominov. Zahvaljujem se Bogu in izbrani življenjski poti za primarne, otroške izkušnje, bogate tako glede lepote narave kot družine, odnosa s starši. V življenje tako nisem vstopil z ranami iz družine, zaznamovan s pekočimi izkušnjami bi težko hodil, dihal, se odločal, se veselil lepote. Tudi moje pesmi, če bi jih ob takšni ranjenosti seveda sploh pisal, bi bile drugačne.

Zakaj ste morali v Ljubljano?

Kot kandidat za frančiškana sem obiskoval poljansko gimnazijo, moj sošolec je bil tudi pater Christian (Gostečnik, op. a.). Kandidatov gimnazijcev nas je bilo več, stanovali smo v samostanu na Tromostovju. V tistem času so za poklice »lobirali« bolj zgodaj, zdaj si marsikdo vzame čas za premislek tudi v času študija oziroma že v izbranem poklicu.

Nekje ste dejali, da bi najbrž ne pesnili, če bi ne bili duhovnik. Še vztrajate pri tem?

Tako čutim. Sicer sem že v osnovni šoli za šolsko glasilo prispeval kako pesem in sestavek, pozneje tudi v gimnaziji. A moje pisanje je predvsem religiozno. Kot

duhovnik sem z religioznostjo oblikovan oziroma iz-
zvan – tisto, kar določa duhovnika, je vendarle od-
nos z Bogom. Na tem je zgrajeno vse drugo. Imamo
se za razumna bitja, vendar je domet razuma kratek,
zaprt v meje mogočega, predvidljivega. Skrivnost
se začneja tam, kjer se končuje filozofija, ali bolje re-
čeno, tam, kjer filozofija pripravi pot do nje. Religio-
znost, duhovnost, svetopisemska govorica, denimo,
sežejo dlje s svojimi metaforami, simboli, ne naza-
dnje z razodetjem. Ko govorimo o temeljnih življenj-
skih izkušnjah, ljubeznih, naših odnosih, trpljenju, je
v tem toliko skrivnosti, duha, da ga s »prozo« ne mo-
remo zaobseči. Moj poklic mi nalaga iskanje poti do
Boga, kako izraziti neizrekljivo, najti ozko špranjo do
nečesa in se prebiti nazaj. Način, kako govorim ali o
čem, je povezan z religioznostjo/duhovnostjo in se-
veda z mojim duhovništvom. Kot duhovnik oznanju-
jem, ljudem skušam približati izkustvo Boga, tudi mi-
sel o Bogu, ki ni zgolj razumska, temveč misel naše
eksistence. Pri posredovanju verske resnice se lažje
oprem na »poezijo« kot na razumsko razlago, v kateri
so stvari logično vzročno-posledično povezane in je
manj prostora za skrivnost/presežnost.

*Je res s poetično govorico lahko učinkoviteje nago-
voriti ljudi in oznanjevati? Poznavalci menijo, da je pe-
sništvo iz nekdanjega središča zdrsnilo v neslišno ob-
robnost uživanja izbrancev, profesionalcev, ljudi s
kompetencami v literarnovednem diskurzu. Pesniki so
kar sami sebi razlagalci in uredniki.*

Strinjam se, poezija se je res toliko odmaknila od
bralcev, da ne zmore brez profesorjev in drugih raz-
lagalcev, ki nam tolmačijo, kaj je pesnik želel poveda-
ti. Če sploh kaj. Takšno pisanje poezije je malce ne-
pošteno, nič čudnega, če se je, kot ste dejali, poezija
znašla na obrobju. Če že nekaj napišem in to posre-
dujem ljudem, želim, da jih nagovori, da je vsaj tisto
temeljno ljudem razumljivo, hkrati pa med vrsticami
»pišem« svojo pesem oziroma misel. Ostati mora po-
mensko odprta, v tem vidim moč poetične govorice.
Razumska govorica je prej kot ne enačba, stroga do-
ločenost, medtem ko poezija pokaže in izrazi mnogo
več. Pri pisanju nisem perfekcionista, vem, da bi mor-
al besede in stavke bolj piliti, vendar to ni moj način
ustvarjanja. Ne gre mi za to, da bi od sebe dal nekaj
popolnega, k čemur nihče ne bi imel kaj dodati. Kar
napišem, meditacijo ali pesem, je z nedorečenostjo
izziv, da napisanemu bralci dodajo kaj svojega. Vsako
v sebi nosi poetičnost, mističen način dojemanja
stvari.

Vam to uspeva?

Troje doslej objavljenih zbirk je razprodanih. Bralce
moje meditacije nagovarjajo, prepričan sem, da ne
zaradi dovršenosti, ampak zaradi preprostosti. Spod-

bujajo jih k pomisli ali celo k potrebi, da bi lahko kaj
podobnega napisali sami in – tudi to se dogaja – kaj
dopisali. V njih se srečam z njimi, jim pokažem, da jim
zupam in jih sprejemam.

*So katera od vaših besedil uglasbena? Bratje minoriti
evangelizirajo s pesmijo.*

Skladatelj in zborovodja duhovnik Jože Trošt je ne-
kaj uglasbil. Svojčas sem napisal pesem v verzih, ki je
bila uglasbena. V verzih sicer skoraj ne pišem, pozoren
sem na ritem, da kdor želi, besedilo bere kot pe-
sem ali kot meditacijo. Včasih uporabim rimo, če že-
lim kaj posebej poudariti.

*Je ustrezneje reči, da pri vas pesmi preraščajo v medi-
tacijo ali meditacije v pesmi?*

Prevladuje meditacija. Zapisana je v obliki pesmi,
v katere lahko tudi preraste, o čemer pa seveda od-
ločajo bralci. Ko pišem članek ali razpravo, se mi ve-
likokrat primeri, da samodejno zdrsnem v meditativ-
no pesniško obliko. Ustaviti se moram in nadaljevati
z »normalnim« veznim besedilom. Kot rečeno, zame
so to meditativne skice, ali jim lahko podelimo pesni-
ški status, pa naj sodijo poznavalci literature in občin-
stvo. Nekateri temu pritrjujejo, drugi ne. Prepuščam
jih usodi in svobodi, so kot bubica, ki se preobrazi v
metulja in poleti, kamor ji je drago.

Kako zasnujete zbirko? Imate pred seboj celoto?

Zbirke nikoli ne oblikujem sam. Večina pesmi iz *Po-
tapljanj* je bila že objavljena, največ v prilogi *Družine
Naša družina*. Od kakih 160 enot je bila za to zbirko iz-
brana tretjina. Uredila jih je profesorica Mirjam Sterle,
tako kot tudi zbirko *Kamni bivanja*. Pesmi je posreče-
no razvrstila v osem vsebinskih enot. Od izvira oziro-
ma studenca do oceana in proti toku nazaj, to je od
otročstva, dvojine, materinstva, očetovstva, socialne
problematike do duhovnosti (potapljanje v tolmu-
ne); končuje se z mojim uporništvom v razdelku *Proti
toku*. V življenju je treba plavati tudi proti toku, dru-
gače si brez hrbtenice, le sterilen opisovalec nečesa
že videnega. Okvirni izbor je bil moj, znotraj njega pa
je glede na svojo konceptualno zamisel imela proste
roke in pri tem seveda tudi kaj dodala ali izpustila. Na
koncu sem dobil v roke le še knjigo.

*Vam je vseh formalni eksperiment oblikovalca in foto-
grafa Klemena Kunaverja?*

Vedel sem, da je dober oblikovalec, in tudi njemu
sem prepustil pobudo. Ne spuščam se v stvari, na
katere se ne razumem. Klemena poznam še iz nje-
govega otroštva, celo civilno služenje je opravil pri
meni. Prepričan sem bil, da bo knjižica lepo obliko-
vana. Navdušilo me je, kako je s pavspapirjem, na ka-
terem so njegove fotografije, ločil posamezne enote

in s tem poudaril simboliko vode, njenega stopnjevanja, potapljanja ... Mirjam in Klemen sta se odlično ujela pri upodobitveni realizaciji ideje. Pohvale so samo deževale.

Naj še sam stopnujem vprašanje. Kje v slovenski religiozni liriki se vidite? Ste slovenski pesnik?

To je zame – kot ste lahko razbrali iz mojih prejšnjih besed – pretežka beseda. Če me kdo prepozna tudi kot pesnika, bom vesel, če mi kaj tega prida. Ne bi si upal postavljati se v vrste pesnikov. Slovenska religiozna lirika je sicer preslabo ovrednotena, kot da je skorajda ni, pa jo najdemo tudi pri pesnikih, ki jih sicer nimam za religiozne lirike. Njene sledi opazimo pri Murnu, Ketteju, Prešeren ima nekaj zelo močnih pesmi z duhovno razsežnostjo, tudi Župančič do druge svetovne vojne. Ob prebiranju Balantičevih pesmi mi kar jemlje dih. Naj ponovim, Bog ne daj, da bi se prišteval k tem in še katerim drugim pesnikom. Po svojih močeh skušam – ne z zapisovanjem, ampak z orisovanjem, skiciranjem, metaforo – ubesediti religiozno sled, ki je v nas in prihaja iz razodetja.

Niste edini. Kar nekaj duhovnikov piše pesmi. Pesni tudi vaš nekdanji provincial nadškof Stanislav Zore. Se o tem med seboj pogovarjate, dajete drug drugemu pesmi v branje in oceno?

Niti ne. Smo bolj samotarji in vsak na svojem bregu »naših rek«. Morda bi bilo dobro, če bi se tesneje povezali vsi tisti, ki se ukvarjamo z religiozno literaturo. To bi lahko pripomoglo k večji kakovosti našega ustvarjanja. Ni naključje, da je bilo v zgodovini slovenskega naroda med duhovniki toliko literatov. Iščemo način, kako z močjo besed izraziti tisto, kar nas presega, skrivnosti, kar je onkraj umnosti. Literarna, pesniška govorica je neprimerno močnejša od racionalnih konstrukcij. Ne nazadnje, slovenski pisatelji so se navdihovali pri Svetem pismu, uporabljali njegove »žanre«, psalme denimo, preroki nas nagovarjajo v pesniški obliki. Samo tako so lahko spregovorili o presežnosti, ob kateri jezik vsakdanjosti ali razuma ostaja nem. Pesnjenje je »orodje« duhovnikov, pa seveda ne le njih, pri udejanjanju religiozne govorice.

Pater Marko Rupnik pravi, da umetnost čedalje bolj doživlja kot služenje Bogu in človeku. Pomaga mu, da je njegovo duhovništvo vedno ustvarjalno, živo in z močnim okusom. Je kot »orodje« pesništvo zgolj in predvsem v »funkciji«? Služenje?

Na služenje oziroma »funkcijo« pesništva je seveda moč gledati slabšalno. V maniri larpurlartizma je umetnost pač sama sebi namen. Sam seveda menim, da je služenje nasprotno nekaj zelo velikega, častnega. Včasih se je reklo, da je filozofija dekla teologije, kar se danes sliši skoraj kot zaničevanje. A v tej ozna-

ki ni nič slabega, filozofija je tista, ki je kazala pot, nosilka luči, so rekli. Če pesništvo omogoča izraziti najgloblja življenjska izkustva, bolečino, slutnjo, tisto zadnjo radost ... človeško presežnost, tisto, kar doživljamo najgloblje v sebi, tisto, česar vsakdanja govorica ne zmore, potem je v službi oziroma »funkciji« razodevanja Boga. Za pesništvo je njena »uporabnost« veliko priznanje. Umetnost v službi lepote in sporočilnosti – v tem ni nič bogokletnega ali škandaloznega. Izpraznjena umetnost me v najboljšem primeru pušča hladnega ali pa mi je ob njej nelagodno. Pred leti sem na razstavi v centru Georgesa Pompidouja v Parizu poleg toaletne školjke uzrl napol odvit toaletni papir. Lahko je nekdo imel idejo o nečem, ampak mene je razstavljeno najprej pustilo hladnega, nato pa sem v sebi začutil ogorčenje.

Mogoče pa je z instalacijo hotel izzvati prav ogorčenje?

Že morda, a kaj naj napravim z občutkom prevare, razen da ga z nekaj ogorčenja obnovim tudi v pogovoru z vami. Če mi nekdo prodaja neartikulirano poezijo, s povsem poljubno nametanimi besedami, je to navadna prevara, nekako prikrita z definicijo, da je umetnost pač tisto, kar umetnik razglasi za umetnost. Nekaj drugega so *Integrali* Srečka Kosovele, saj imajo preiščeno strukturo, do katere se je treba znati prebiti. To je stvar poštenja. Sodobna umetnost vse pre pogosto ni poštena v tem, kaj vse nam želi prodati.

Če ostaneva pri »funkciji« umetnosti. Nedavno je najgrajena romanopiska dejala, da se ji zdi govoriti o nalogah in funkciji literature naivno, včasih rahlo nasilno početje.

Takšnim izjavam ne verjamem povsem. Gotovo piše iz potrebe sporočiti nekaj. Se mar lahko nezainteresirano, brez čustev in brez sporočilnosti nekdo tudi celo vrsto let napreza za računalnikom? Zakaj bi sploh šla knjiga v tisk? Umetnosti dandanes manjka vsaj malo ponižnosti in iskrenosti. Več si od nje niti ne drznem pričakovati. Preveč je v njej samozadostnosti, je brez dialoga, brezodnosnosti, brez ustvarjanja občestva. Skozi tisočletja človeškega ustvarjanja nas je povezovala, pa tudi danes iz nas še dela občestvo, saj se ob njej še vedno lahko tudi navdušim. Kot pravi Prešeren: *Apel podoba na ogled postavi, ker bolj resnico ljubi kakor hvalo*. Želi si odziva, vzpostaviti odnos. Michelangelo je prikrito opazoval, kako si ljudje ogledujejo njegovega Davida. Jože Plečnik, bral sem njegove zapise o njegovi šišenski cerkvi, se je skrtil za steber, motril vernike in se spraševal, kako na njih deluje njegova arhitektura. Kje se zadržujejo in molijo? Ali sploh učinkuje sakralno? Spoznanja je upošteval pri nadaljnjem delu. Svetišče

mora posredovati Boga, je zapisal veliki umetnik in arhitekt.

Težava je morda še hujša. Sodobna umetnost se, kot bi rekel arhitekt profesor Leon Debevec, sama odredka zavezanosti k navezovanju kakršnegakoli odnosa z morebitno publiko. Umetniško delo – najizraziteje se to kaže v kiparstvu in slikarstvu – postaja čedalje bolj neulovljiva stvarnost, izmikajoča se doživljalcu v svoji »performativnosti« in »procesualnosti« ...

V tem vidim prezir tistih umetnikov, ki so se uveljavili, dosegli neki ugled, včasih niti ne zaradi svojih del, ampak lobiranja, medsebojnega čaščenja. Briga nas, jih slišim, če kaj doživljate ob našem delu, mi se gremo svojo ekstravaganco! Odtujujejo se ljudem, naravi, tudi vsakršnim merilom, zato marsikdaj ne vemo, kaj je umetnost in kaj kič. Utapljamo se v vsiljenem kiču. Poglejte kričeče, izumetničene fasade hiš. V naravi ni nikjer takšnih barv, preveva me fizična bolečina, ko jih gledam po vsej Sloveniji. Ali pa arhitekturne oblike, ob pogledu na katere te zaboli oko. Saj je vendar lepota tista, ki rešuje svet, kot je dejal Dostojevski. Prezir do lepote, napuh, neziranje na nikogar, to se ne more končati dobro. A verjamem v moč življenja, v ljudi in ne nazadnje tudi v moč umetnosti. Tudi ta babilonski stolp napuha v umetnosti bo dosegel svoj vrh in se sesul vase.

Kako gledate na razmerje med mistiko in poezijo?

Mistika potrebuje poezijo, ta pa brez mistike nima teže/vsebine. Poglejva sv. Janeza od Križa, njegovo Pesem duše (*Nekoč, v temni noči, / v ljubezni hrepenenju vsa goreča ...*), ki se razvije v knjigo *Temna noč*, ali Terezije iz Lisieuxa oziroma iz Avile. Mistična doživljanja se ne dajo izraziti v prozni obliki.

»Če me imajo ljudje za mistika, jim rečem, da so se zmotili,« mi je v pogovoru dejal pesnik in profesor Miha Pintarič. Njegovo izkustvo je le pričakovanje. Kako je z vami?

Biti mistik je nekaj velikega. Če bi kdo zase rekel, da je mistik, bi bila to res pomota. Povsem nekaj drugega je zatekanje k mistični govorici, uporabi mističnih metafor, ko govorimo o nečem, kar presega naravne danosti, o razodetju. »Formalno« je razodetje sicer sklenjeno, vendar nam je Jezus obljubil Svetega Duha. Vsakdo izmed nas ga ima, nekaj nam razodeva, sporoča, kar izrekamo naprej. To prehajanje govornice Svetega Duha, ki nas vodi skozi življenje, je pravzaprav mistični svet, ki ga prenašamo naprej. V tem smislu je vsakdo izmed nas nekaj mistika.

Za pesnika in filozofa Gorazda Kocijančiča je mistika v bistvu izkušanje resničnosti in poezija njeno izražanje.

Odlično povedano. Kaj je resničnost? Zgolj to, kar vi-

dimo ali otipamo, kar je tu pred mano? To je njen delček, ki pa brez nevidnega ne more biti resničnost. Če vas vidim pred seboj in gledam vašo zunanjo pojavo, to ni vsa vaša resničnost. Skriva se v vaši notranjosti. Večina ledene gore ostaja skrita. Mistika nam kaže na to resničnost, ne da bi ignorirali navzočnost, ampak nam omogoča videti globlje. Pomaga nam ovrednotiti prostor in čas. Stvarem daje globino in težo.

Mistika je hkrati zelo blizu mysticizma, vsakovrstni ezoterični navlaki, sentimentalizmu, zlorabam.

Se strinjam. Vse se da zlorabiti, še najbolj največje bisere. Mistika ni nekaj cenenegega, je zastonjski dar, ki pa ni poceni. Vsak izem pomeni stranpot. Manipulativne kvaziduhovne tehnike sicer odsevajo potrebo po duhovnosti, tudi po mistiki, vendar z umetnimi sredstvi ne bomo dosegli nekaj naravnega. Iz plastike ne moremo izdelati glinene ali steklene posode. Šarlatansko v naš svet prenašamo nirvano vzhodne mistike. Iz roda v rod so se gradile kulture in civilizacije, mi pa bi vse to in še mnogo več dosegli z neko instantno uvoženo umetno tehniko. To je lahko le laž, narcisoidnost. Treba je biti zelo previden, drugače kaj hitro zapademo laži, ki s pristno mistiko nima nič opraviti.

Kako prepoznati to izumetničenost? Z racionalno refleksijo? Se je treba vendar nasloniti na filozofijo in teologijo?

Nikoli se ne smemo odpovedati razumu, ki nam kot božji dar svetuje, bogastvu mišljenja, ki ga že imamo in ga moramo uporabljati. Razum pa nas lahko pripelje le do skrivnosti, nato nas preda naprej – lahko rečemo tudi mistiki. Ni bližnjic, vse prej ali slej končajo v laži. Teologijo in filozofijo potrebujemo, tako kot vrtnar ne more brez znanja. Vendar ne smemo ostati pri učiteljih. Marko Rupnik je nekoč dejal, da imamo v Sloveniji veliko učiteljev teologije, manjka pa nam teologov. Biti teolog je nekaj več kot biti učitelj teologije, prava teologija pa vključuje tudi mistiko. Pušča stvari odprte. Vse preveč imamo tistih, ki nas poučujejo poštrevanko, ki nam dopovedujejo, kdo je Bog in kakšen je, premalo pa nas usposobijo, da bi lahko sami vzpostavili stik z Bogom, prihajali v občestvo. Zaradi tega sta včasih razum in filozofija na slabem glasu. Manjka nam pravih filozofov, teologov, tudi pravih literatov, vse preveč je pisunov. Če ta korak naredijo tisti, ki so resnično filozofi, teologi, pesniki in pisatelji, ti v sebi že združujejo razum in mistiko. Potem se ju ni treba bati ali zavračati. Z ničimer nihče nikogar ne ogroža.

Od potapljanj k brodolomom. Ljubezenskim brodolomom. V pesmi Misterij dvojine iz zadnje zbirke se sprašujete, »kateri veter je upihnil luč in naju porinil na brez-

potja». Kaj pričakujete od sinode o družini, kar bi vam pomagalo pri pastoralni ločenih in vnovič poročenih?

Sedanji trenutek postavlja Cerkev pred zelo veliko odgovornost. Všeč so mi papeževe besede, da problemov, v katerih se je znašla, ne smemo pomesti pod preprogo. Zanje nimamo rešitve, je še dejal, moramo pa se s prošnjo obrniti na Boga. S ponižnostjo mu bomo omogočili, da nam jih razodene. Rešitve gotovo so, Bog jih ima, le mi jih še ne poznamo. Moramo jih iskati in se ne ustaviti. Status quo ni nobena rešitev. Svet je danes drugačen, človek prav tako, cerkveni nauk je treba tako kot že velikokrat redefinirati. Evangelij ostane, njegovo razumevanje in razlaganje pa zahtevata nov razmislek, da lahko Božje pride v utrip časa in prostora, kot se je izrazil Janez XXIII. na začetku drugega vatikanskega koncila.

Presenetilo me je, da je na sinodi spremembam nasprotovala tako močna opozicija (tudi med kardinali). Na spletnem portalu Iskreni.net so se nekateri, in ni jih bilo tako malo, zahvaljevali Bogu, ker naj bi vse ostalo tako, kot je. To ni hvala Bogu! Če nekaj samo na novo in krepkeje pričvrstimo ali zabetoniramo, pomeni le, da nismo dali možnosti Svetemu Duhu skupaj z nami poiskati rešitve. Koncilski očetje so navdušeno in pogumno odprli okna in vrata spremembam (pozneje so se sicer marsikatera priprla ali zaprla), naredili so prepah, ki sem ga na sinodi pogrešal. Dobro je, da še ni sklenjena, morda bo preložena ali pa bomo doživeli tudi njeno tretje nadaljevanje. Kot pravi papež, moramo iskati dalje, stopiti naproti ljudem. Tudi tistim, ki nimajo možnosti sprejemati zakramentov. Kristus jih je vendarle podaril, da jih lahko sprejemamo! Najti moramo rešitev tudi za ločene in vnovič poročene, drugače nismo več duhovniki, ampak kvečjemu muzejski kustosi, varuhi svetinj, življenje pa poteka mimo nas. Papež in mnogi drugi se tega zavedajo, veliko pa je tudi tistih, ki bi radi ohranili vse po starem, branili življenje Cerkve za zidovi, ker se bojijo iti v svet, na ulice, ker verjamejo, da bo ranjena, omadeževana. Bojijo se za strukture in ustanove, ki so bile dobre pred stoletji, nekatere dane in navdihnjene tudi od Boga, a so preživete. Bog jih danes najbrž več ne podpira. Niti Sveti Duh ne. Ohranjajo se kot stare lokomotive in vozijo po tirih, ki nikogar nikamor ne pripeljejo. Treba bo še naprej zbirati pogum in vero za spoznanje, da lahko brez nepotrebne navlake veliko lažje preživimo.

Poveste to tudi ljubljanskemu nadškofu Stanislavu Zoretu? Kot predsednik medškofijskega odbora za družino bo v imenu Slovenske škofovske konference nastopil na sinodi.

Moje mnenje pozna, ne vem pa, koliko je sorodno z njegovim oziroma s stališči, ki jih bo zagovarjal na sinodi. Škof Andrej Glavan je v prvem delu sinode na-

stopil z odličnim prispevkom, v katerem je predstavil stališča naših škofov. Zelo sorodna so bila papeževim pogledom. Upam, da se bo tudi v nadaljevanju sinode Cerkev na Slovenskem tako izkazala kot tista, ki zagovarja božje usmiljenje.

Ko sem se konec lanskega leta pogovarjal s škofom Glavanom, mi je dejal, da se strinja z vsem, kar je povedal kardinal Walter Kasper v svojem komentarju na kardinalskem konzistoriju februarja 2014 in potem napisal v knjižici Evangelij družine. Je Kasper vaš teolog?

Ja, zelo mi je blizu s svojim razmišljanjem in razumevanjem našega časa ter človeka v njem. Daje možnost delovanju Svetega Duha.

Ali nadškof Zore, ki ste ga pred pol leta kot patra Staneta pospremili v stolnico, še diši po ovcah?

Želim si, da bi čim dlje ohranil ta vonj. Radi rečemo (in pri tem mogoče komu naredimo krivico), da tako visoke službe človeka lahko zelo spremenijo in celo pokvarijo. Srčno upam in verjamem, da patra Staneta ne bodo.

Cerkev tistim, ki verujejo. S temi besedami ste sklenili predzadnjo pesem Mi pa stojimo in vztrajamo. Cerkev smo napihnil in odtujili, pravite v njej. Pesem ste prvič objavili oktobra 2013, kmalu po zamenjavi obeh nadškofov.

Po osamosvojitvi so se nekateri predstavniki Cerkve pognali v brezglavi galop. Zadišalo je po nekakšni državi v državi, Cerkev z vzporednimi strukturami, od šolstva do bolnišnic (slednje ni uspelo), finančnih ustanov, univerze, televizije ... Megalomanško in neevangeljsko se je ukvarjala s stvarmi, ki niso njena primarna skrb. Tudi najboljši nameni kaj hitro vodijo v makiavelizem. Naj najprej nekoliko stisnemo zobe in zamižimo, si ustvarimo z mamonom sveta osnovo, potem pa bomo lahko delali dobro, smo poslušali. Izčrpali smo se v ustanavljanju institucij, v novih projektih, zgradbah, do tega, da bi delali dobro, pa sploh ne pride. Nikoli se ne sme sklepati pakta s hudičem, češ, dajmo denar v naložbe, ker so obresti odlične, pojdimo vštric s časom in si še mi izposodimo poceni denar, gradimo z ne vem vse kakšnim dobičkom. Vse to so samo babilonski stolpi, ki se brez božje hrbtenice sesujejo vase. Kadarkoli je šla Cerkev v pretirano ustanavljanje paralelnih ustanov, se zanjo ni dobro končalo. Naše poslanstvo je biti kvas in luč, ni nam treba biti kruh ali celo jedrska elektrarna. Le malo kvasa je potrebnega, da nas prekvasi. Če hočemo biti država v državi, smo že zapadli skušnjavam, ki jih je Jezus zavrnil v začetku svojega delovanja, ko ga je skušal hudobni duh. Za oznanjevanje, katehezo, karitas ... seveda potrebujemo ustanove in prostore, a potrebna je mera. Bodimo uresniče-

valci diakonije, karitas, ne pa zbiralci vseh družbenih vzvodov moči.

Zdi se, da se je stanje v Cerkvi umirilo. Morda kar preveč?

Razmere so se res umirile, nastopilo je obdobje previdnosti. Ne moremo pričakovati smelih ali celo preroških dejanj. Smo ranjeni. Človek, ki si je zlomil nogo, kar nekaj časa hodi zelo previdno, brez zahtevnih podvigov. Nima odrida, ne upa si skočiti v neznano. Zdaj je čas ozdravitve, umirjene funkcionalnosti Cerkve, a tudi ozdravitve pred paranojo, da bi se še kje ne opekli in bi moral odstopiti in se upokojiti še kakšen škof, vse pa bi padlo na celotno cerkveno občestvo. V tej zadržanosti verjetno ni vse samo dobro, previdnost gre vedno na račun Svetega Duha, živosti. Strah ne podpira življenja in ustvarjalne moči, vendar obdobje katarze in umiritve še ni za nami. A preden bomo lahko s polnimi pljuči Duha zaživel v Cerkvi, tega ne moremo preskočiti.

S polnimi pljuči je treba zajeti zrak, globoko, če se hočemo potopiti. Izvirna grška beseda baptízein za krst pomeni »v vodo potopiti ali potunkati«. Ali ste imeli v mislih tudi ta pomen?

Ja, na površju ni čiste vode in ne velikih rib. Resnično življenje je v globini. Tam lahko postanemo koristni za Svetega Duha, na površju pa preživijo in cvetijo le institucije.

Krst je zame najbolj mističen zakrament in hkrati nabit s Svetim Duhom, ki je nekako zanemarjen Bog med nami. V slovenskih glavah imamo še vedno podobo Boga demiurga, ki vse ureja, dobro nagrajuje in hudo kaznuje. Imamo tudi milega, ljubelega in sladkega Jezusa, a Svetemu Duhu, ki bi nas moral voditi, navdihovati, odpirati življenju, pa ne damo dihati. Tega si želim. Če bi res polno doživeli krstno milost, to potopitev v Boga, ko te vsega prevzame, spremeni tvoje bistvo, ko postaneš Božji, bi bili tudi pogumnejši in samozavestnejši, ne pa da smo tako solzavi in prestrašeni. Prihodnost je v pogumu, veri, zaupanju. Če vsega tega nimaš, ne moreš ljubiti. Brez zaupanja je naša družba bolna, ne zmoremo komunicirati, ne zmoremo rasti.

Je tudi pogum problem slovenske sprave?

Tudi. Marsikoga je strah, kaj se bo zgodilo, če pride do sprave. Na eni in drugi strani. Sprava najprej ni poravnava. Sprava pomeni odpustiti, je velikodušno, zastonjsko dejanje. Bog nam je vsem odpustil, vsi smo potopljeni v Božjo ljubezen in odpuščanje. Nimamo izbire; če ne odpuščamo, nismo kristjani.

V zadnji Družini se je oglašil neki bralec, podobna mnenja so kar pogosta, da se rado sadi rožice in govo-

ri o odpuščanju, ne pa o kazni, ki je z odpuščanjem zelo tesno povezana. Kakšno je vaše pojmovanje razmerja med odpuščanjem in kaznijo?

Cerkev je dolgo prikrivala pedofilijo v svojih vrstah in se tolažila, da ljudi lahko kar tako »pozdravi«. Danes vemo, o tem so nas poučili tudi psihoterapevti, da je treba določene stranpote nujno kaznovati, ker se človek samo s kaznijo in katarzo notranje očiščuje in ozave, da je storil nekaj hudo narobe. Kazen je za človeka konstitutivna. Toda to ne pomeni, da lahko Boga uporabljamo za doseganje svojih ciljev. Biti nam mora zgled, kako lahko pridemo do njih. Jezus je v evangeliju zelo jasno povedal, kako Bog ravna z grešniki. Lahko rečemo in moramo reči, da je bil to zločin, zanj je potrebna kazen, vendar ga ne bomo obravnavali skozi prizmo sovraštva, temveč ljubezni. Naj bom povsem konkreten. Če družba in politična skupnost nista dovolj odgovorni, kulturni, da bi tisoče in tisoče kosti, ki ležijo v Barbarinem rovu in na mnogih drugih moriščih, pošteno spravili na dan in pokojnim omogočili pokop, potem mora biti Cerkev tista, ki je prva poklicana k etičnosti. Cerkev mora biti Antigona in reči: tudi če bomo zaradi tega deležni preganjanja, posmehovanja, razvrednotenja, moramo tega našega Polinejka – ne glede na to, kako je bil ubit, ali nosi kakšno krivdo ali ne – pokopati. Ne glede na politične Kreone, ki bodo ali ne bodo storili tistega, kar jim nalagajo zakoni. V teh petindvajsetih letih bi lahko že marsikaj naredili.

Nikakor ne gre za to, da bi mižali pred zločini. Zločine je treba imenovati kot zločine. Omenili ste pismo bralca Družine. Nikoli ne bo manjkalo ljudi, ki bodo zagovarjali formalno pravičnost, vendar svetopisemski pojem pravičnosti vključuje ljubezen. Če bi bil strogo pravičen, usmiljeni oče izgubljenega sina ne bi smel sprejeti nazaj in mu vrniti dostojanstva, pa vendarle stori prav to; gre mu celo naproti. Rehabilitacija nekoga oziroma odstranitev zločina ni mogoča zgolj po poti pravičnosti. Nujni sta ljubezen in odpuščanje. Če smo biblični do konca, Bog ni tisti, ki bi čakal, da se skesamo, spokorimo, potem pa nam bo odpustil. Jezus je prišel na zemljo, umrl za vse nas, da bi lahko vendarle spregledali. Brezpogojno! Bog nas prehitil. Za Cerkev, katere naloga je uresničevanje Kristusovega evangelija, je to pot – če ne deluje tako kot Kristus, ni upravičena do obstoja. Ni druge poti. Včasih pač moramo prevzeti vlogo Antigone in biti zaradi tega deležni celo posmeha in sramotjenja. Tudi od svojih ljudi.

Papež je »progresiste« v Cerkvi opozoril, da je treba rano očistiti in ozdraviti, ne pa neoskrbljene obvezati.

Drži, rana se očisti, zavaruje, da ne pride do okužb, potem pa jo je treba pustiti pri miru. Ne celimo je tako, da jo kar naprej odpiramo. Gotovo bodo braz-

gotine ostale. Potrebujemo odrešenje, česar pa ne moremo narediti mi. Odrešenje je Božje delo, Cerkev ga lahko le izpelje. Pri tem ne smemo slediti logiki tega sveta. Ker svet ne pozna sprave, temveč le poravnavo. Tudi mnogi ljudje v Cerкви govoriyo o spravi, v resnici pa zagovarjajo poravnavo. Nastopiti moramo z Božjim ravnanjem, pohiteti in prehiteti moramo z odpuščanjem. V tem je bistvo sprave. Če družba ni sposobna uresničevati temeljnih človeških, etičnih načel, potem bodimo mi Antigona.

Vsi? Od navadnega vernika do kardinala?

Vsi. Za konkretna dejanja mi gre. Pred časom sem predlagal nabirko po vseh župnijah. Z zbranim denarjem bi vladna komisija za vprašanja prikritih grobišč nadaljevala delo in žrtvam iz Barbarinega rova zagotovila pokop. Tudi če se odpovemo gradnji kake nove

Cerkve in prodamo nekaj svoje lastnine. Če bi zbrali denar, izgovora, da ni dovolj sredstev, ne bo več. Ga ni Kreona, ki bi potem lahko prepovedal pokop.

Birokrati s t. i. administrativnimi ovirami so še iznajdljivejši od Kreonov.

Mislite? Morda se res lahko pojavijo nove prepreke, izgovor, zakaj ležijo okostja krivično pobitih v gajbcah, pa se bo razblinil. Če je kamen z groba odvaljen, lahko kdorkoli pride iz njega – od Lazarja in Jezusa naprej. Prepričan sem, da bi bila lahko to ena od pre-roških gest Cerkve na Slovenskem. Če smo zapravili toliko milijonov, vsaj nekaj od tega lahko znova zberemo in z dvignjeno glavo rečemo: ostajamo zvesti Kristusu, še smo kristjani, še smo ljudje!

Pogovarjal se je **Ivan Puc**

